

**ARBETSLIVS- OCH
JÄMSTÄLLDHETSUTSKOTTETS
UTLÅTANDE 15/2012 rd**

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till ändring av bestämmelserna om förtida ålderspension och deltidspension

Till social- och hälsovårdsutskottet

INLEDNING

Remiss

Riksdagen remitterade den 5 september 2012 regeringens proposition med förslag till ändring av bestämmelserna om förtida ålderspension och deltidspension (RP 77/2012 rd) till social- och hälsovårdsutskottet för beredning och bestämde samtidigt att arbetslivs- och jämställdhetsutskottet ska lämna utlåtande i ärendet till social- och hälsovårdssutskottet.

Sakkunniga

Utskottet har hört

- konsultativ tjänsteman Maritta Hirvi, social- och hälsovårdsministeriet
- konsultativ tjänsteman Päivi Haavisto-Vuori, arbets- och näringsministeriet
- jurist Carita Wuorenjuuri, Pensionsskyddscentralen

- förmånschef Pirjo Raute, Folkpensionsanstalten
- direktör Anneli Leppänen, Arbetshälsoinstitutet, kompetenscentret arbetsplatser och organisationer
- socialpolitisk sekreterare Katja Veirto, Finlands Fackförbunds Centralorganisation FFC rf
- jurist Jarmo Pätäri, Akava ry
- expert, JK Johan Åström, Finlands näringsliv rf
- direktör Rauno Vanhanen, Företagarna i Finland rf
- ekonomi- och organisationssekreterare Antti Vuorio, Finlands Arbetslösas Samarbetsorganisation-TVY rf.

Dessutom har skriftligt utlåtande lämnats av
— Tjänstemannacentralorganisationen STTK rf.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Motivering

Allmänt

Arbetslivs- och jämställdhetsutskottet har behandlat frågan med avseende på sitt ansvarsom-

råde.

Regeringen föreslår att förtida ålderspension ska avskaffas som pensionsform och att långtidsarbetslösa inte längre ska ha rätt till ålderspension utan förtidsminskning vid 62 års ålder.

Åldersgränsen för deltidspension ska höjas från 60 till 61 år.

Förslagen träder i kraft vid olika tidpunkter. Den slopade förtida ålderspensionen gäller personer födda 1952 och senare och den höjda åldersgränsen för deltidspension personer födda 1954 och senare. Långtidsarbetslösas rätt att få ålderspension utan förtidsminskning vid 62 års ålder försvinner först 2020 då personer födda 1958 fyller 62 år.

Målet är att förlänga tiden i arbetslivet och senarelägga den genomsnittliga pensioneringsåldern enligt vad det sägs i regeringsprogrammet och parterna på arbetsmarknaden har kommit överens om. Dessutom dämpar propositionen i viss mån ökningen i arbetspensionsutgifterna och kostnaderna i de offentliga finanserna i och med att möjligheterna till förtidspensionering minskar.

Enligt propositionsmotiven kommer den förväntade pensioneringsåldern att stiga med cirka 0,1 år. I beräkningen ingår inte deltidspensionärer eftersom de inte betraktas som pensionerade.

Enligt uppgifter till utskottet har propositionen positiva effekter på sysselsättningen, om än små. En preliminär bedömning visar att sysselsättningen tack vare lagändringen stiger med knappt 0,2 procentenheter (cirka 6 000 personer) 2015 och från och med 2020 med drygt 0,2 procentenheter (drygt 8 000 personer).

Propositionen är en del av det avtal om arbetskarriärer som de centrala parterna på arbetsmarknaden har enats om. Som motvikt till pensionsförslagen ingår det också skrivningar om välbefinnande i arbetslivet, löntagarnas villkor och social trygghet. Regeringen kommer med separata propositioner om dessa frågor.

Åldersgränsen för deltidspension höjs

För att människor ska kunna arbeta kvar längre måste arbetet och arbetsmiljön fortlöpande förbättras för att medarbetarna ska vara friska och behovet att lämna arbetslivet före pensionsåldern minska.

Metoderna för att förlänga arbetslivet varierar mycket bland organisationerna. Många sat-

sar på att utveckla hela personalens arbete och välbefinnande i flera olika perspektiv och med stor konsekvens. Också äldre arbetstagares behov beaktas exempelvis i äldreprogram. Tack vare utvecklingsarbetet har man kunnat förbättra personalens arbetshälsa, minska sjukfrånvaron och senarelägga pensionsavgångarna.

För att nå målen med längre arbetskarriärer och högre pensionsålder måste alla organisationer förbättra arbetslivet. Det vore viktigt att bygga rådgivning och stöd som medverkar till att alla arbetsplatser involveras i arbetet för att förbättra arbetsmiljön och ta större hänsyn till äldre medarbetare. Särskild fokus bör sättas på att få små företag att nätverka för att exempel på god praxis ska få spridning och företagen kan stötta varandra.

Flexibel arbetstid och möjlighet att påverka arbetsbelastningen gör att man orkar mer, visar undersökningar. Också deltidslösningar, inklusive deltidspension, är viktiga verktyg för att de anställda ska må bra och räcka till när arbetet bjuder på stora utmaningar och åldersbetingade fysiska besvär eller sociala förpliktelser, exempelvis att ta hand om närstående, samtidigt bjuder på stora påfrestningar.

Utskottet anser att regeringen bör bevaka om de aktuella lagändringarna leder till att fler blir sjukpensionerade. Samtidigt understryker utskottet vikten av att arbetslagstiftningen ses över och systemen för pension, rehabilitering och stöd förbättras för att hjälpa äldre arbetstagare att ta hand om sig och sin livssituation på lämpligt sätt.

Äldre långtidsarbetslösa

Det är bra att övergångsperioden är lång för att avskaffa långtidsarbetslösas rätt till ålderspension utan förtidsminskning vid 62 års ålder. Då har de arbetslösa själva och myndigheterna tid på sig att förbereda sig för reformen.

Sedan början av året har arbetslösa i stället för arbetslöshetspension kunnat få ålderspension utan förtidsminskning vid 62 års ålder för tilläggsdagar till utkomstskydd vid arbetslöshet. Enligt vad utskottet har erfärut har 1 724 lång-

tidsarbetslösa personer utnyttjat den möjligheten under första hälften av året. Inemot 83 procent av dem har en pension som är större än arbetslöshetspenningen. Den föreslagna lagändringen försämrar tillfälligt försörjningen för de långtidsarbetslösa som skulle ha större pension än arbetslöshetsersättningen för tilläggsdagar och som vill pensionera sig när de är 62.

För närvarande har äldre långtidsarbetslösa inte särskilt stora möjligheter att få jobb på den öppna arbetsmarknaden, visar undersökningar. Arbets- och näringsbyråerna inriktar sig mer sällan på dem och gruppen betraktas i första hand som klienter för ersättning vid arbetslöshet. Över hälften av de personer över 62 år som varit arbetslösa i mer än två år ingår i den gruppen.

När möjligheten att pensionera sig vid 62 års ålder försvinner, kommer de långtidsarbetslösa sannolikt att vara arbetslösa arbetssökande ett eller två år längre än nu. I sitt expertutlåtande säger arbets- och näringsministeriet att äldre långtidsarbetslösa i praktiken inte har det alternativet att de kan få jobb på den öppna arbetsmarknaden när pensionssystemet stramas åt. För att åtstramningarna för långtidsarbetslösa ska resultera i den eftersträfvade höjda sysselsättningen bör servicebehoven bland äldre arbetslösa omvärderas och större resurser satsas på sysselsättningsfrämjande arbetskraftsservice för dem. Större resurser bör i synnerhet avsättas för lönesubvention för att erbjuda äldre långtidsarbetslösa arbete.

I arbetsmarknadsorganisationernas karriärvaktal ingår kommande rätt för arbetslösa arbetssökande som fyllt 60 år eller är äldre att, innan maxtiden för inkomstrelaterad dagpenning går ut, få stödarbete ordnat av arbetskraftsmyndigheten eller någon annan aktiv åtgärd för så lång tid att arbetsvillkoret på sex månader uppfylls på nytt. En proposition om detta är under beredning och den kommer sannolikt att lämnas till

riksdagen våren 2013. I dagsläget är det svårt att bedöma hur många personer som kommer att ingå i systemet.

Jämställdhetskonsekvenser

Propositionen innehåller en bra utredning av lagförslagets jämställdhetskonsekvenser och regeringen framhåller att ändringarna i viss utsträckning kan ha olika konsekvenser för kvinnor och män.

Fler kvinnor än män deltidspensionerar sig. I slutet av 2011 fick 27 506 personer deltidspension och av dem var 58 procent kvinnor och 42 procent män.

Vad beträffar förtida ålderspension finns det inga stora skillnader mellan kvinnor och män. Mellan 2007 och 2011 gick ungefär lika många kvinnor som män i pension med förtida ålderspension. I fjol gick 2 360 personer i pension med förtida ålderspension vid 62 års ålder. Av dem var 1 144 kvinnor och 1 216 män. I folkpensions-systemet får ungefär 200 fler kvinnor än män årligen förtida ålderspension vid 62 års ålder.

Till och med juni i år gick 1 724 personer med tilläggsdagar för utkomstskydd vid arbetslöshet i pension med ålderspension utan förtidsminskning vid 62 års ålder. Av dem var 45 procent kvinnor och 55 män. Av dem som fick arbetslöshetspension mellan 2007 och 2009 var 52–53 procent långtidsarbetslösa kvinnor. Mellan 2010 och 2011 var det färre personer och då var det fler män än kvinnor som fick arbetslöshetspension. Det är också fler män än kvinnor som får garantipension vid 62 års ålder.

Ställningstagande

Arbetslivs- och jämställdhetsutskottet anför

att social- och hälsovårdsutskottet bör beakta det som sägs ovan.

AjUU 15/2012 rd — RP 77/2012 rd

Helsingfors den 4 oktober 2012

I den avgörande behandlingen deltog

ordf. Tarja Filatov /sd
medl. Markku Eestilä /saml
Sanni Grahn-Laasonen /saml
Anna Kontula /vänst
Jari Lindström /saf
Eeva-Maria Maijala /cent
Lea Mäkipää /saf
Elisabeth Naucclér /sv

Kristiina Salonen /sd
Mikko Savola /cent
Eero Suutari /saml
Katja Taimela /sd
Jani Toivola /gröna
Maria Tolppanen /saf
ers. Jukka Kärnä /sd.

Sekreterare var

utskottsråd Ritva Bäckström.

AVVIKANDE MENING

Motivering

I proposition RP 77/2012 rd eftersträvar regeringen i överensstämmelse med regeringsprogrammet längre arbetsliv genom att ändra villkoren för förtida ålderspension och deltidspension. Av flera skäl anser vi att regeringen är inne på fel linje.

För det första höjer ändringarna den allmänna pensioneringsåldern förvinnande lite, med fuffiga 0,1 år. För samhället är det en obefintlig utveckling, i synnerhet som propositionen på sikt har en neutral kostnadseffekt på samhällsekonomin. Så är det dock inte med konsekvenserna för enskilda individer. Mot sin vilja och rentav med risk för sin hälsa måste många fortsätta arbeta när regeringen vill skriva in en höjning av pensionsåldern med 0,1 år i statistiken.

För det andra kommer sjukpensionssystemet att bli hårt belastat av alla som vill bli pensionerade.

För det tredje tar propositionen inte tag i de frågor som mest medverkar till högre pensionsålder, det vill säga kvaliteten på arbetslivet. Gång på gång har fackfolk inom både arbetstagar- och arbetsgivarlägret påpekat att det mest effektiva sättet att höja den allmänna pensioneringsåldern är att åtgärda de negativa faktorerna i arbetsmiljön eftersom det är de som får folk att söka pension så snart möjlighet ges.

Vi är övertygade om att människor skulle vara kvar i arbetslivet betydligt längre om regeringen och parterna på arbetsmarknaden koncentrerade sig på kvaliteten i arbetslivet och inte på den här typen av lagförslag.

Avvikande mening

Vi föreslår

att lagförslagen avböjs.

Helsingfors den 4 oktober 2012

Jari Lindström /saf

Lea Mäkipää /saf

Maria Tolppanen /saf